וחד אמר שבעה ואמרי לה שלשים ת"ר וכבוד עשו לו במותו זה חזקיה מלך יהודה שיצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה והלא לפני אחאב עשו כן, אלא שהניחו ס"ת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה והאידנא נמי עבדינן הכי! אפוקי מפקינן, אנוחי לא מנחינן ואיבעית אימא אנוחי נמי מנחינן, קיים לא אמרינן, אמר רבה בר בר חנה הוה אזילנא בהדיה דר' יוחנן למשאל שמעתא כי הוה *(עייל) לבית הכסא והוה בעינא מיניה מלתא, לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח תפילין ומברך והדר אמר לן- אפילו קיים אמרינן לימד לא אמרינן *והאמר מר אגדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה? ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי.* א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב °אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמילות דחסדים זוכה לנחלת שני שבטים שנאמר אשריכם זורעי ואין זריעה אלא צדקה שנאמר °זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד *ואין מים אלא תורה שנאמר °הוי כל צמא לכו למים, וזוכה לנחלת שני שבטים זוכה לכילה כיוסף דכתיב °בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת יששכר דכתיב °יששכר חמור גרם אית דאמרי אויביו נופלין לפניו כיוסף דכתיב °בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ וזוכה לבינה כיששכר דכתיב °ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל:

הדרן עלך ארבעה אבות

כיצד בהרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה, גהבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר/ דהיתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק/ הדרסה על הכלי ושברתו ,ונפל על כלי ושברו, על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר ,היה דליל קשור ברגליו או שהיה מהדס ומשבר את הכלים משלם חצי נזק :

גמ'

תורה אור: ישעיה לב · הושע י · ישעיה נה · בראשית מט · שם · דברים לג · ד"ה א יב

וחד אמר שבעה · ימים : **זה חזקיה מלך יהודה** · לישנא דש"ס הוא ולא לאשמועינן דזהו חזקיה דהאי קרא בחזקיה כתיב אלא אגב אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו במותו נקיט ואמר הכי : **חלוצי כתף** · כמו וחלצה נעלו (דברים כה) שקרעו בגדיהם עד שנראו כתפיהם : **והאידנא מפקינן** · ספר תורה קמי גברא רבה : **אנוחי** · על מטתו לא מנחינן : **כי הוה עייל לבית הכסא** · כלומר זימנא חדא כי הוה עייל לבית הכסא אמר לן הכי: קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד אמרו לחזקיה והאידנא לא, משום כבודו דחזקיה דלימד עדיף מקיים : **מביא לידי מעשה** · אלמא מעשה עדיף : **למיגמר** לעצמו, מעשה עדיף, אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה הלכך לימד לא אמרינן : **זורעי** · היינו צדקה וחסד כדמפרש לקמיה : **לנחלת שני שבטים** · דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור, יוסף ויששכר : **בנות צעדה עלי שור** · היינו כילה : **חמור גרם** · מתרגמא עתיר בניכסין : יוסף איקרי שור בכור שורו הדר לו (דברים לג) :

כיצד הרגל מועדת · כלומר במה הרגל מועדת: **לשבר בדרך הלוכה** · כלומר בכך היא מועדת שמשברת דרך הלוכה : **הבהמה מועדת כו'** · קפריך בגמ' היינו רגל היינו בהמה הא תנא ליה לשבר דרך הלוכה : **היתה מבעטת** · שינוי הוא זה ותולדה דקרן(א) הלכך חצי נזק ותו לא : **או שהיו צרורות מנתזין כו'** · אע"ג דלאו שינוי הוא אלא אורחיה הוא אפ"ה ח"נ ותו לא דהלכתא גמירי להו ,וברשות הניזק קאמר ,דברה"ר פטור כדאוקימנא בריש פ"ק (דף ג:) דצרורות תולדה דרגל לפוטרו בר"ה : **ונפל על כלי** · אחר : **ראשון** · נזקי רגל הן ומשלמת כולה ,ואחרון ע"י צרורות נשבר הלכך חצי נזק : **דליל קשור ברגלו** · כל דבר הנקשר ברגל התרנגול קרי דליל ואית דגרסי דלי : **מהדס** · מרקד : **משלם חצי נזק** · דדליל היינו צרורות כדמפרש בגמ' דאדייה אדויי הידוס נמי כגון שהתיז והצרורות שברו את הכלים :

גמ'

שלשים וששה אלף · לו בגימטריא הכי הוי : **והלא** לפני אחאב עשו כן · שעשו לו הספד גדול כדאמרינן במגילה (דף ג. ושם) כמספד הדרימון בן טברימון כדמתרגמינן כמספד אחאב בן עמרי דקטיל יתיה הדרימון בן טברימון ובמלחמה היה שהיו שם עם רב וכולן ספדו עליו ואע"ג דכתיב (מלכים א כב) ויעבור הרינה במחנה ואמרינן (סנהדרין דף לט:) באבוד רשעים רינה באבוד אחאב בן עמרי רינה היינו לצדיקים שבדור אבל עבדיו ואוהביו היו מספידין אותו :

אלא שהניחו ס"ת על מטתו · ואע"ג דבפ' בתרא דמ"ק (כה.) גבי רב הונא משמע דאסור לעשות כן משום דאסור ליתן ע"ג מטה שס"ת מונחת עליה והקומץ רבה (מנחות דף לב:) איכא פלוגתא דאמוראי ליכא למיפרך מדר' נחמיה דהכא דשאני חזקיה דהוה גדול בתורה ובמעשים טובים ביותר :

והאמר מר גדול למוד תורה שמביא לידי מעשה · פי' בקונטרס אלמא מעשה עדיף וקשה לר"ת דאדרבה מהכא דייק ספ"ק דקדושין (דף מ: ושם) למוד גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין בעליית בית נתזה בלוד ונשאלה שאילה זו בפניהם למוד גדול או מעשה גדול ונמנו כולם ואמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת דה"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי מעשה וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד היאך קיים שהלמוד מביא לידי מעשה ולא מסיק אדעתיה השתא לחלק בין למד ללימד ומשני הא לאגמורי [דלימוד] ודאי לא אמרינן דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמדם ובשאלתות דרב אחאי גאון *ל"ג קיים אמרינן לימד לא אמרינן אלא גרס ומנח תפילין והדר אמר לן ותו לא ופריך גמרא והיאך הוה מנח תפילין תחלה קודם שהיה אומר להם השמעתא והלא למוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי לאחרים לא עדיף ולפיכך היה מניח תפילין תחלה* :

הדרן עלך ארבעה אבות

כיצד הרגל מועדת · אמתניתין דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה אי אדפתח ליתני כיצד השן ברישא ואי אדסליק הא תנינא ושור המזיק ברשות הניזק והאדם בסוף ואומר ר"י ודאי אדפתח ביה קאי ושן ורגל כחד חשיבי משום דשוין בהלכותיהן ומחד קרא נפקי ומשום דתנא רגל בתר שן נקט הכא רגל ברישא דסליק מיניה :

הבהמה מועדת · אית דגרס והבהמה בוי"ו וה"פ כיצד העדאה דרגל לשבר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדאתה וכן בסיפא גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנאה בפרק קמא ונראה לר"י דל"ג בוי"ו וה"פ כיצד הרגל מועדת לשבר דרך הלוכה שאמר בפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ומ"מ דייק שפיר היינו בגמרא היינו רגל היינו בהמה דהרגל מועדת והבהמה מועדת הכל אחד : **היתה** מבעטת · אגב דשוה לצרורות נקט לה הכא : **דרסה** על הכלי · אור"י דאיצטריך לאשמועינן דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ בחוזק שניתז השבר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה :

סד"א

עין משפט נר מצוה

קעח א מיי' פ"א מהל' ת"ת הלכה ג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח :

א ב ג מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הלכה ה סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף א וסעיף ו וסימן שצ סעיף א :

ב ד מיי' שם פ"ב הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף ג :

ג ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה :

ד ו מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף י :

מסורת הש"ס

[כי הוה נפיק כ"ה גירסת השאלתות פר' לך לך]

מגילה כז. קדושין מ:

ע"ז ה: ע"ש בספרי פ' עקב

[לקמן פב. ע"ז ה:]

[לקמן יט.]

[פ' לך לך סימן ז]

[עי' תוספות קדושין מ: ד"ה לימוד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היתה וכו' דקרן היא הלכך :

רבינו חננאל

וכבוד עשו לו במותו (אמר רב)זה חזקיה מלך יהודה שהושיבו ישיבה על קברו · *)ואינו דבר גדול להושיב ישיבה בקבר אדם גדול ותפילין בראשיהן ור' נחמיה אמר שהושיבו ספר תורה על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה · והאידנא מפקינן ומנהינן קיים לא אמרינן · פי' חלוצי כתף כך שמענו שמוציא יד אחד מבית הצואר שלא ממקום הקרע כדי שיהא הקרע ברור ונמצא הכתף חלוץ מן החלוק · ר' יוחנן קיים אמרינן לימד לא אמרינן · **) והא אמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה · ופרקי' לא קשיא למיגמר הוא תלמוד גדול שהתלמוד מביאו לידי מעשה לאנמורי הוא לאחריני מעשה גדול · ש"מ דלמיגמר הוא ולאיעסוקי קמיה רביה שפי עדיף וקדים על לאנמורי הוא לאחריני . אמר ר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים · והן יוסף ויששכר : הדרן עלך ארבעה אבות

כיצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה הבהמה מועדת להלך כדרכה כו' מקשי רבינא היינו רגל היינו בהמה · ופריק ליה רבא תנא הרגל שהיא אב וקתני הבהמה תולדות · אלא מעתה סיפא דקתני השן

---

*) אולי צ"ל וזהו כבוד גדול להושיב ישיבה וכו'. **) נראה ברור דרבינו היה לו גי' השאלתות שהובא בתוס' ד"ה והאמר ודו"ק .

מבנה
א-ב
דרות במה היה הכבוד המיוחד שעשו לחזקיהו (שלא עשו לאחרים)

נושא
כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת ב' שבטים

נושא
נזקים שנגרמים ע"י רגל · כדרכו · בשינוי (הוי קרן)
מבנה
הרגל/הבהמה

*סוטה יג: שורה ראשונה

*סוגריים לשם דילוג מיותרים להקל על הקריאה בשמירה על רצף החשיבה. בתוך הסוגריים הגמ' מוכיחה דפסוק זה מדבר על תורה וחסד

**במקרא כתוב קצרו בלי וא"ו

*ג' סוגים של מעשים בגללם של מגנתנו לקמן בדף כ.